Búzatermelés – olcsón vagy jól?

Fodor-Németh Barbara

Kulcsszavak: költségkímélő termelés, intenzív technológia, jövedelmezőség.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Az utóbbi időben a mezőgazdasági termelők jó része elfordult az intenzív termeléstől, és költségkímélő módon kezdett gazdálkodni. Nem a körülményekhez képest legnagyobb termés betakarítása a cél, hanem a lehető legnagyobb profit. Az elmúlt két év eredményeit vizsgálva kiderült, hogy a profit mindenképpen nőtt a költségcsökkentéssel, ugyanakkor ez a szemlélet és gyakorlat hosszú távon jelentős agronómiai problémákat okozhat.

A GAZDASÁGI KÖRNYEZET ELEMZÉSE

2008. évben a búzatermelés költségei jelentősen emelkedtek. Leginkább a műtrágya- és üzemanyagárak drasztikus növekedése jelentett egyre nagyobb terhet a gazdálkodókra, ugyanakkor a búza alacsony felvásárlási ára tovább rontotta a jövedelmezőséget, 2009-ben pedig a terményárak mélyrepülése és az üzemanyagárak tartósan magas szinten való megállapodása jellemezte a gazdasági évet. Talán éppen ezen okokból egyre inkább elterjed hazánkban az a gyakorlat – mind egyéni vállalkozóknál, mind társas vállalkozások körében –, hogy a növénytermelésben, főleg a kalászos kultúráknál a termelést valamelyest extenzifikálják.

Mindig is fontos volt a jövedelem növelése, manapság azonban a mindenáron, és más tényezőket nélkülöző profitmaximalizálás a cél. Ennek legfőbb oka, hogy a földalapú támogatás, illetve az Agrár-környezetgazdálkodási Programoknak köszönhetően a növénytermelés jövedelmezősége jelentősen megnőtt, így soha nem látott mértéket öltött az eddig jól működő agrárvállalkozások hazai, illetve külföldi befektetők által való felvásárlása. A „tszutód" cégek vételárát üzletrészeinek vagy zártkörűen kibocsátott részvényeinek összértéke adja. Az üzemek a vételár összegét a kapott támogatásokkal általában egy év alatt ki tudják termelni. Ettől kezdve a befektetők a profiton kívül más jellemzőt a cégükről nem kívánnak ismerni.

Felvetődik a kérdés: ha külföldié a több ezer hektárt bérlő cég, akkor a külföldiek földvásárlási moratóriumának hamarosan várható megszűnésével kié is lesz az elővételi jog.

A nagymérvű támogatásnak másik vonzata, hogy általa, illetve ennek segítségével a magánvállalkozóknak is egyre jobban megjött a kedvük a földvásárláshoz, illetve -bérléshez. A támogatást a területnagysághoz kötik, nem a minőségi termeléshez. Az Agrár-környezetgazdálkodás ugyan feltételeket szab, ugyanakkor ezek a feltételek könnyedén teljesíthetőek. A célprogramok például előírják ugyan a talajvizsgálat alapján való tápanyag-visszapótlási terv készítését, ugyanakkor azt már nem írják elő, hogy az ebben kiszámolt hatóanyagokat ki is kell juttatni, és egy olyan maximum értéket határoz meg (170 kg N-hatóanyag), amelyet csak nagyon kevesek tudtak megközelíteni a rendszerváltás óta.

Manapság tehát a forint az egyetlen mutatószám, melyet az új tulajdonosi kör figyelembe vesz. A termelési költségek aránytalan emelkedésével pedig a fedezeti pont, és ezáltal a megcélzott termésátlag egyre

alacsonyabb, a termelési színvonal pedig csökken.

A VIZSGÁLAT ÉS EREDMÉNYEI

Egy gazdálkodó cég két hasonló adottságú földekkel rendelkező üzeménél vizsgáltuk a búzatermelés jövedelmezőségét. A különbség köztük csupán annyi volt, hogy az egyik üzem költséghatékony módon gazdálkodott, a másiknál a termés maximalizálása volt a cél. A cég költség-jövedelem viszonyainak alakulását az 1-2. táblázatban ábrázoltuk.

1. táblázat

A költségkímélő művelés és az intenzív technológia eredményei 2008-ban

Költségkímélő művelés			Intenzív technológia		
Költségmegnevezés	Összeg (Ft/ha)	Költség-szerkezet (%)	Költségmegnevezés	Összeg (Ft/ha)	Költség-szerkezet (%)
Műveleti költségek					
Tárcsázás	6 000	8,44	Szántás	12 000	10,61
Tárcsázás	6 000	8,44	Vetőágy-előkészítés	5 000	4,42
Vetés	4 000	5,63	Vetés	4 000	3,54
Csávázás	300	0,42	Csávázás	300	0,27
Gyomirtás (poszt)	4 000	5,63	Gyomirtás (poszt)	4 000	3,54
Fejtrágyázás	2 500	3,52	Fejtrágyázás 2x	5 000	4,42
Inszekticid-kijuttatás	2 000	2,81	Inszekticid-kijuttatás	2 000	1,77
Betakarítás	10 000	14,06	Betakarítás	11 900	10,52
Szállítás	600	0,84	Szállítás	700	0,62
Tisztítás	4 200	5,91	Tisztítás	5 000	4,42
Összesen	39 600	55,70	Összesen	49 900	44,12
Anyagköltség					
200 kg NPK (15:15:15)	16 400	23,07	400 kg NPK (15:15:15)	32 800	29,00
Vetőmag (utántermesztett, 300 kg)	9 000	12,66	Vetőmag (II.-fok, 270 kg)	17 500	15,47
Csávázó szer	600	0,84	Csávázó szer	600	0,53
			Gombaölő szer	6 000	5,31
Gyomirtó szer (60 g)	4 500	6,33	Gyomirtó szer (u.a., 70 g)	5 300	4,69
Inszekticid (vetésfehérítő ellen)	1 000	1,41	Inszekticid (vetésfehérítő ellen)	1 000	0,88
Összesen	31 500	44,30	Összesen	63 200	55,88
Összesen	71 100	100,00		113 100	100,00
Árbevétel					
4,2 t/ha termés	126 000		5,0 t/ha termés	150 000	
Jövedelem					
	54 900			36 900	

Forrás: saját vizsgálat

2. táblázat

A költségkímélő művelés és az intenzív technológia eredményei 2009-ben

Költségkímélő művelés			Intenzív technológia		
Költségmegnevezés	Összeg (Ft/ha)	Költség-szerkezet (%)	Költségmegnevezés	Összeg (Ft)	Költség-szerkezet (%)
Műveleti költségek					
Tárcsázás	6 000	8,06	Szántás	14 000	11,74
Tárcsázás	6 000	8,06	Szántáselmunkálás	5 000	4,19
Vetés	4 000	5,38	Vetés	4 000	3,36
Csávázás	300	0,40	Csávázás	300	0,25
Gyomirtás (poszt)	4 000	5,38	Gyomirtás (poszt)	4 000	3,36
Fejtrágyázás	3 000	4,03	Fejtrágyázás 2x	6 000	5,03
Inszekticid-kijuttatás	2 500	3,36	Inszekticid-kijuttatás	2 500	2,10
Betakarítás	11 800	15,86	Betakarítás	14 000	11,74
Szállítás	600	0,81	Szállítás	700	0,59
Tisztítás	4 200	5,65	Tisztítás	5 000	4,19
Összesen	42 400	56,99		55 500	46,56
Anyagköltség					
200 kg NPK (15:15:15)	16 400	22,04	400 kg NPK (15:15:15)	32 800	27,52
Vetőmag (III.-fok, 300 kg)	9 000	12,10	Vetőmag (II.-fok, 270 kg)	17 500	14,68
Csávázó szer	600	0,81	Csávázó szer	600	0,50
			Gombaölő szer	6 000	5,03
Gyomirtó szer (60 g)	4 500	6,05	Gyomirtó szer (u.a., 70 g)	5 300	4,45
Inszekticid (vetésfehérítő ellen)	1 500	2,02	Inszekticid (vetésfehérítő ellen)	1 500	1,26
Összesen	32 000	43,01		63 700	53,44
Összesen	74 400	100		119 200	100,00
Árbevétel			Árbevétel		
4,2 t/ha termés	109 000		5,0 t/ha termés	130 000	
Jövedelem Ft/ha	34 600			10 800	

Forrás: saját vizsgálat

Megállapítható, hogy *mindkét évben a költségkímélő művelésnél jóval nagyobb az elért jövedelem*! A vizsgált két évben a költségek nem változtak jelentősen, ugyanakkor a még kedvezőtlenebb 2009-es felvásárlási ár az intenzíven gazdálkodókat jobban sújtotta. Látható, hogy az intenzív műveléshez képest arányaiban az anyagköltségek csökkenthetők nagyobb mértékben. A műveleti költségek csak korlátozottan és kisebb mértékben mérsékelhetők, és a költségcsökkenés egy részét az alacsonyabb hozam kezelésével összefüggő műveletek adják.

Az anyagköltségek csökkentése nagyobb mértékben lehetséges, ugyanakkor emiatt

jelentősen romlik a termésbiztonság, és például a műtrágyával való takarékoskodás egyértelműen determinálja a várható termés mennyiségét.

Mindkét év időjárási és növényvédelmi szempontból is kedvezőnek volt mondható. Egy extrém évben (pl. aszály) a terméseredmények valószínűleg még inkább közelítenének egymáshoz, ezért a többletráfordítás tovább csökkentené az elérhető jövedelmet.

Megjegyezzük, hogy a költséghatékonyság több éves adatok esetében ítélhető meg reálisan. Ezt támasztják alá az alábbi tényezők:

- Mivel a költségkímélő technológiánál nincs szántás, a gyommagvak évről évre nagyobb mértékben terjednek a nem forgatott földben, így egyre több és egyre drágább gyomirtó szerrel lehet csak megvalósítani a gyomszabályozást.
- A talajok tápanyagtartalma (P, K, mikroelemek) egyre csökkenő tendenciát mutat, ami jelentősen befolyásolhatja a termésátlagokat.

A jelenlegi költséghatékony növénytermelés tehát manapság jövedelmezőbb, de ez hosszú távon ilyen formában nehezen tartható fenn, mivel a költségek csökkentése a talaj „kizsarolásával" jár.

A precíziós gazdálkodás terjedésének vizsgálata

KALMÁR SÁNDOR

Kulcsszavak: precíziós gazdálkodás, innováció terjedése, ökonómiai modell.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A precíziós gazdálkodás – 90-es évek közepétől kezdődő – alkalmazását követően napjainkban is megválaszolásra vár a beruházás megtérülési idejének és a területnagyságnak az összefüggése. Megállapítható, hogy a beruházás az eszközök gyors avulását figyelembe véve, 3 éves megtérülés esetén, 3 millió Ft (áfával együtt) értékű eszközberuházás, 21 140 Ft/ha inputfelhasználás és 5%-os megtakarítási szint mellett 946 ha-on térülhet meg az inputanyag-megtakarításból. Természetesen több végeredmény is lehetséges a változók függvényében.

BEVEZETÉS

Történelmünkben visszatekintve a technikai fejlődés az újítások révén megsokszorozta munkavégző képességét.

A precíziós gazdálkodás – továbbiakban PG – kezdeti nehézségeinek leküzdése után (pl. a kapott adatok értelmezése, a feldolgozás során használt szoftver kezelésének elsajátítása, a PG technológiájában felhasznált adatgyűjtő eszközök működésének megértése, hibáinak felismerése, kalibráció fontossága stb.) napjainkban is maradtak megválaszolandó kérdések, melyek alapvetően befolyásolják e technológia széles körű elterjedését a mezőgazdasági gyakorlatban. Például, hogy mekkora területen érdemes bevezetni és alkalmazni a tech-